

Skovhistorisk Selskab i Lindum skov og på Tjele

*Af skovtaksator Børge H. Larsen.
Lindum Skovridergård, Tjele.*

Særtryk af artikel i Rummeteren - Skov Klub Information

November 1998

Skovhistorisk Selskab i Lindum skov og på Tjele

Af skovtaksator Børge H. Larsen, Lindum Skovridergård, Tjele

Ved indbydelsen til ekskursionen den 27. september 1997, havde ekskursionsføreren stillet spørgsmålet: "Hvad er skovhistorie? Er det fantastiske historier ved den åbne pejs? Er det "udgravninger" i de gamle folianter? Er det skovens gamle træers historie? Man må nok sige ja til det hele og meget mere.

I 1997 var det 25 år siden, at Skovhistorisk Selskab havde besøgt Tjele. Kun ganske enkelte fra dengang var med nu. Et af formålene med denne ekskursion var at vise et udsnit af de mange historiske oplysninger, som det er lykkedes mig at samle gennem de 25 år, og at vise, hvordan jeg er kommet på sporet af de gamle historier.

Måske kan mine beretninger inspirere andre skovhistorisk interesserede til at samle stof om deres skov.

De 110 deltagere i efterårsturen samledes ved Tjele, der siden 1739 har været i slægten Lüttichaus eje. Fra Tjele kørte man til den Lindum Skov, der udgør 1170 ha af Tjele skovdistrikt på ialt 1700 ha.

Huleboernes skjulested

Man besøgte først Hjorthøj, en anelig gravhøj, ved hvis fod 3 elsasser, der var deserteret fra den tyske værnemagt, holdt sig skjult fra midten af oktober 1944 til den 5. maj 1945. Hvordan er jeg kommet på sporet af denne historie? Da skoven blev målt op i 1969-70 fortalte en ung skovfogedeleve, Jens Vinge, der er fra egnen, om, at der var 3 desertører, der under krigen havde holdt sig skjult i dette område, men hvor det nøjagtigt var, blev jeg ikke på det rene med - og jeg tror heller ikke, at Jens vidste det?

Mange år senere hørte jeg gennem min kone, at Mary Hoff og hendes datter, Vita, havde fortalt om en bog, der var udgivet om de 3 desertører, efter at de havde besøgt Lindum i 1986. I denne bog, "Deres historie er en del af vor historie" af Børge og Agnes Bertelsen, bliver de 3 elsassers ophold i Lindum Skov nøjagtigt beskrevet. Altså 1) en lidt svævende oplysning. Derefter 2) læser jeg den nøjagtige beskrivelse i bogen. Og 3) oplever og fornemmer stemningen fra dengang ved et besøg ved Hjortehøj med Mary Hoff og Vita. Skovhistorie og verdenshistorie kobles sammen.

Hvor dansen gik under høje bøge

Derefter til afd. 126, hvor den legendariske skovpavillion lå. Pavillonen er markeret på skovkortet fra 1942, men var for længst revet ned, da jeg kom til Lindum Skov i 1969. Den første gang, skovpavillionen rigtigt kom til at leve for mig, var dengang Boline Poulsen (født i Bigum) på skovholdet i Ran-

ders spurgte mig: "Hvordan har de store bøge ved skovpavillionen det"? Jeg lovede at tage hende med ud til stedet, dersom hun ville sørge for lagkage til hele holdet. Som sagt, så gjort. Jeg blev ikke skuffet over lagkagen, men Boline var meget skuffet over at se stedet, hvor skovpavillionen havde stået.

Boline har givet mig en fin skriftlig beretning af livet omkring skovpavillionen - her hører vi om en af de ældste udnyttelser af skoven i rekreativ henseende. I utallige skove har man en dansebakke eller en grønning, hvor man holdt fest. Ved denne historie var det en (dengang) nulevende, der førte mig til stedet, der er blevet brugt til fest gennem flere generationer.

Skovridergården - her gemmer hvert træ på en historie

Ekskursionen fortsatte ad Horstmannsvejen, opkaldt efter den navnkundige skovrider H.F. Horstmann, der virkede i disse skove fra 1892 til 1948, til Lindum Skovridergård eller "Idasminde". I de sidste 29 år har man på dette sted prøvet at samle - og værne - om minderne om Lindum Skov. Her er minder fra skovrider Rømhilds tid (1857-1882), takket være at det lykkedes at få forbindelse med så mange af Rømhilds efterkommere. Mest spændende er historien om den gamle bog "Morgengrüss", der er udsendt som særtryk af "Rummeteren" september 1990.

Utallige oplysninger har vi om skovrider Horstmann fra hans datter Clara, der var med ved Skovhistorisk Selskabs ekskursion i 1972, og som siden da jævnligt har besøgt os. Fra Clara har vi bl.a. Horstmanns jagtjournal samt mange billeder taget fra begyndelsen af dette århundrede af Horstmann, og alle de mange skriftlige og mundtlige beretninger om livet i Lindum Skov og i skovridergården. Endelig har vi oplysninger fra skovrider Niels Edgar Jensens børn, Birger, Nina og Finn.

Træerne fortæller om livet her. Claras æbletræ, der spirede frem af en kerne, som Clara såede. Den store Nordmannsgran, den største eg (430 år), "Snoegen" omme i haven. Man var nede ved "Planteskolehuset", hvor tidligere "Baljen" lå, hvor forfatteren Knud Skytte blev født i 1830. Om Knud Skytte og hans slægt har W. Kjær Jensen skrevet en meget interessant bog "Slægtsbog Lindum Sogn". Man var også oppe ved sporene efter den gamle vej, der har gået forbi "Morgengrüss".

"Heden" - der forsvinder

Fra skovridergården gik turen over Ulvebjergene, som Hugo Mathiessen har skrevet om i bogen "Tjele". Videre forbi stedet med den Vrange eg (der des-

værre er borte), som professor Oppermanns datter fortalte om, da hun var med på ekskursionen i 1972.

Stop ved "Heden", hvorfra turen gik til æbletræet. Her hørte man om morderen Rasmus Mørke. Herfra er der en "skjult" udsigt til Skalsåen, med transport af træ og sten.

Man kommer ind til Den store Sten, hvorfra der er udsigt til Kvindsøen. *Godsejer Hans H. Lüttichau fortalte på en meget fængslende måde om Tjeles historie.*

Navnet har intet med kvinder at gøre, sønen hed oprindelig Quintesøen. Vi har hørt om ulve og vildbassen (i Blichers novelle). Om fuglene er der en udførlig beskrivelse i skovfoged J.D. Christiansens bog "Viborg Omegns Fugle" (1890). Jeg har fortalt om den sorte stork, stor hornugle og havørn. Og sådan kunne jeg blive ved - men det var jo en ekskursionsberetning og ikke en bog, jeg skulle skrive om Lindum Skov.

Frokosten blev indtaget på spisestedet "Marie Grubbe", der har til huse i den gamle bygning "Ridefogedstuen".

Hans Lüttichau levendegør Tjeles historie for os

Om eftermiddagen kommer vi rundt på Tjele. Lüttichau indledte med at fortælle lidt om godset i dag: "Vi må tænke i frø og korn. I dag er 250 ha taget ud til økologisk landbrug. Man leverer øko-sædekorn til økologiske landbrug. Her er en Herford-stamme, også i økologisk drift.

I dyrehaven findes 200 styk kron-, då-, og sikavildt. Skovbruget producerer tømmer, pyntegrønt og juletræer, og der er en stor planteskole. Foruden land- og skovbrug er der turisme, kroen "Marie Grubbe" og en 3-stjernet campingplads. Der er 47 boliger til udlejning. Stor kvægproduktion med 150 stk. sortbroget. Det meste af jagen er lejet ud.

Marie Grubbes brogede liv

Tjele er kendt fra litteraturen, hvor Blicher, H.C. Andersen, I.P. Jacobsen og Ludvig Holberg har skrevet om den gamle gård. Marie Grubbe, født 1642, var datter af Erik Grubbe, og hun blev første gang gift med Ulrik Frederik Gyldenløve. Efter 10 år blev de skilt, og Marie tog tilbage til Tjele. Hendes fader ville ikke vide af hende, men hun fik 20.000 rigsdaler. Hun tog rundt i Europa.

To år senere banker hun på døren igen - hun har brugt alle pengene. Hun bliver gift med Palle Dyhre til Trinderup. Ægteskabet gik i stykker efter 10 år. Erik Grubbe sagde: "Flyt hjem, og vi kan lave et glidende arveskifte".

En dag, Marie er ude at ride, bliver det tåget. Erik Grubbe sender ridefogeden Søren ud at lede efter hende. Han finder hende, de rider hjem og bliver forlekkede i hinanden. De har frit spil.

Erik Grubbe sender dem bort, og de lever som arbejdere og sigøjnere, inden de ender ved færgestedet ved Grønsund. Søren slår en norsk skipper ned i 1711 og bliver dømt til Bremerholm. Samtidig hærger den sorte pest i København, og Ludvig Holberg kommer til Grønsund, og han skriver om sit møde med Marie Grubbe.

H.C. Andersen har besøgt Tjele. Han skriver i et brev til en ven: "Blev mistrøstigt af at se den mørke hede". Han blev modtaget af 3. generation Lüttichau.

Steen Steensen Blichers fader Niels Blicher boede i den hvide hovedbygning, da han var huslærer på Tjele.

Ekskursionsdeltagerne begav sig derefter ind under Marie Grubbes Linde. Om de er fra Marie Grubbes tid, ved man ikke med sikkerhed. Foran den hvide hovedbygning beundrede man Vandkunsten, bygget i 1989, hvor man markerede 250-året for slægten Lüttichau på Tjele. I porten ind til borggården så man forken, som ikke må fjernes, thi da brænder Tjele.

Den ældste bygning, Sønderhuset, er ca. 600 år, Mellembygningen ca. 500 år og den hvide bygning er 400 år. I Sønderhuset er der terninger på væggene, senere bliver det med draperier. Hvor meget at restaureringen er blevet betalt af Skov- og Naturstyrelsen, lød spørgsmålet. "Det kommer alt sammen fra egen lomme. Skal man have støtte, skriver man under på en bevaringsklausul", fortalte Lüttichau.

Tjele er også kendt for "Den skotske Kvinde" (behandlet i romanen af samme navn af H.F. Ewald), der var gift med Løvenbalk. Efter Løvenbalk, der faldt i Slaget ved Svenstrup, kommer Erik og Jørgen Skram.

Om parken fortæller Hans Lüttichau: "I min tid, siden 1982, er der fældet mange gamle træer". Man beundrer den meget store ægte kastanie. Bag bøgehækken er der køkkenhave med økologiske grønsager og krydderurter.

Tjele var oprindelig en landsby med kirke og gadekær. Landsbyen uddør under den sorte pest i 1340.

Derpå beser man udstillingen med de gamle hestevogne. Den nu afdøde hestepasser Alfred Petersen, var med til at gemme de gamle hestevogne.

Inde i borggården på Tjele.

Udstillingshallen blev bygget i 1987. Vognene bliver restaureret efterhånden, som sadelmager Simonsen i Skals har tid.

Fra de spændende hestevogne begiver man sig over til kirken, der indtil 1992 tilhørte Tjele, men da blev en selvejende institution. På stolene oppe ved alteret ser vi Jørgen Skrams våbenskjold til højre og Hillebor Daas til venstre. Altertavlen viser den fortabte søn. Lysekronen er foræret af sognets beboere.

I vestenden ser man Levetzows sarkofag. Levetzow var en herremand, der holdt meget af livet, måske mest af sig selv. "Lav mig et fint epitafie, så alle kan se og tænke på mig". Han lod sig spå, om hvornår han ville dø, og skrev derfor 1740 på epitafiet - men han døde i 1737. "Epitafiet skal ligne mig 100 procent, ellers får du ingen penge". Hans ene ben var kortere end det andet. Også det kan ses på epitafiet. Så kunstneren fik pengene.

Levetzow blev aldrig gift. Han var forlovet, men da hans forlovede kom for sent, rev Levetzow døren op på vognen, trak hende gennem sølet og smed hende ind i vognen igen. Han fik 6000 rigsdaler i bøder for denne handling.

Levetzow havde to friller. Den ene, datteren, i Viborg - den anden, moderen, på Tjele. De fik testamenteret mange ting. De ligger begge begravet på Tjele kirkegård ved siden af hinanden. Levetzow dør julenat 1737. Det fortælles, at han inviterer præsten i Foulum til at besøge sig juleaften. De går over i kirken, hvor de spiller kort i sarkofagen. Her dør Levetzow. Tyendet placerer liget ved vinduet i 3 dage, imens tømmer de slottet for værdier.

Man var bange for spøgelse, og derfor siges det, at man tog Levetzow ned til søen og rammede en ege-

Formanden, Jette Baagøe, takker H. Lüttichau for det spændende møde med Tjeles historie.

pæl igennem ham. Men sarkofagen har senere været åbnet, og da stod man ansigt til ansigt med Levetzow. Ingen ville købe Tjele efter Levetzow, først i 1739 bliver det købt af generalmajor Christian Ditlev Lüttichau.

Der knytter sig naturligvis mange sagn til et herresæde som Tjele. Således fortæller Hans Lüttichau om den sorte hund, der kommer op af et hul i kirken. Den, som den glammer ad, dør inden tre dage. Den hvide dame er god mod dem, der har gode tanker om Tjele. Har de onde tanker, tager hun livet af dem. En jagtgæst blev trukket ud af sengen af den hvide dame. Vi har en gloende hånd, der skriver på væggen. Hånden tilhører den skotske kvinde. Til slut takkede Skovhistorisk Selskabs formand, Jette Baagøe, hjerteligt for det spændende møde med Tjeles historie.

Klip kuponen fri og post den. Vi betaler porto.

Så snart vi har modtaget kuponen, får Du gratis tilsendt det sidst udkomne nummer vedlagt et indbetalingskort.

Når vi har modtaget beløbet, træder abonnementet i kraft, og løber til førstkommande nytår

Bladet udkommer 11 gange om året. Juli udkommer vi ikke.

Ja tak!

Jeg ønsker at få tilsendt sidste udgave af
RUMMETEREN / SKOV KLUB INFORMATION.

NAVN: _____

ADRESSE: _____

POSTNR: _____ BY: _____

Sendes ufrankeret
Modtageren
betaler porto

**RUMMETEREN/
SKOV KLUB INFORMATION**
Hørvænget 56.
+++ 0060 +++
4690 Haslev.